

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa J. M.
przeciwko [...] Spółdzielni Mieszkaniowej "A." w K.
o przyjęcie w poczet członków Spółdzielni i zawarcie umowy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 lutego 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) odstępuje od obciążenia powódki kosztami postępowania kasacyjnego poniesionymi przez pozwaną;**
- 3) przyznaje adw. M. D. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 1800 (tysiąc osiemset) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług z tytułu zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej na rzecz powódki z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki J. M. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 19 grudnia 2017 r. oddalającego jej powództwo przeciwko [...] Spółdzielni Mieszkaniowej „A.” w K. o

przyjęcie w poczet członków oraz zawarcie z nią umowy o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, skarżąca wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jej zdaniem skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż wyrok Sądu Apelacyjnego w sposób oczywisty narusza przepisy postępowania, tj. art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego

z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Skarżąca nie wykazała, że kwestionowane przez nią orzeczenie dotknięte jest tego rodzaju nieprawidłowościami. Jest tak już dlatego, że pominęła, iż wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, z dnia 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 157, z dnia 10 stycznia 2003 r. V CZ 189/02, nie publ., z dnia 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., z dnia 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, nie publ.). W tej sytuacji uzasadnienie oczywistej zasadności skargi nie może poprzestawać na powołaniu naruszeń prawa materialnego wskazanych w podstawach kasacyjnych.

W oderwaniu od uzasadnienia podstaw kasacyjnych, uzasadnienie wniosku o przyjęcie do rozpoznania wniesionej przez powódkę skargi kasacyjnej, ograniczające się do powołania naruszonych przepisów postępowania, jest gołosłowne i oczywiście niewystarczające.

Niezależnie od tego, należy zauważyć, że o oczywistej zasadności skargi w żaden sposób nie świadczy także uzasadnienie podstaw kasacyjnych w części dotyczącej naruszenia art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., mającego polegać na nierozpoznaniu przez Sąd drugiej instancji podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia przepisów postępowania przez rozpatrywanie odwołania od decyzji Zarządu w sprawie przyjęcia powódki w poczet członków Spółdzielni, której powódka nie otrzymała, i bez wyjaśnienia dlaczego. Sąd Apelacyjny bowiem nie

pominał tego zarzutu ani nie poprzestał na stwierdzeniu, że jest niezrozumiały. Wskazał, że Sąd Okręgowy nie poddawał weryfikacji poprawności decyzji zarządu Spółdzielni, i zwrócił uwagę, iż postępowanie dowodowe nie dawało podstaw do konstatacji – powódka nie starała się nawet tego dowodzić - że decyzja taka, czyli uchwała odmawiająca przyjęcia powódki do grona członków, została w ogóle podjęta i że nie została jej doręczona. Zważywszy ponadto, że przedmiotem rozpoznania przez Sądy *meriti* było żądanie powódki przyjęcia jej w poczet członków spółdzielni i zawarcia z nią umowy o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu, nie można uznać, aby zarzut naruszenia art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. w oczywisty sposób wskazywał na zasadność skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy uznał ponadto, że formułowane w skardze kasacyjnej – jakkolwiek bez wskazania ich doniosłości - uwagi dotyczące braku pouczenia powódki o konieczności posłużenia się fachowym pełnomocnikiem oraz rażącego naruszenia zasady kontrydiktoryjności i zasady równości nie świadczą o nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że naruszenie przepisu art. 5 k.p.c. stanowi uchybienie procesowe, które uzasadnia zarzut kasacyjny w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania, jeżeli *in concreto* zachodziła potrzeba udzielenia stronie pouczeń i wskazówek, w szczególności zaś pouczenia co do możliwości zgłoszenia wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu, przy czym nawet niepouczenie osoby głęboko chorej psychicznie o konieczności ustanowienia pełnomocnika w procesie nie powoduje samoistnie nieważności postępowania, lecz może być uchybieniem mogącym mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1997 r., I CKN 336/97, nie publ. i z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, nie publ.). Również odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw. Inaczej jest tylko wtedy, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2000 r., I CKN 787/00, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2015 r.,

IV CZ 58/15, nie publ.; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2005 r., III CSK 533/04, nie publ., z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, nie publ., z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, nie publ., z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, nie publ., z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 385/12, nie publ., z dnia z 29 września 2017 r., V CSK 14/17, nie publ.). Stosownie do jeszcze dalej idącego poglądu, pozbawienie możliwości obrony interesów spowodowane tą przyczyną występuje tylko w rzadkich i wyjątkowych przypadkach oczywiście wadliwej oceny zdolności poznawczych, intelektualnych i komunikacyjnych strony, która jest tak dalece nieporadna, że jej osobiste uczestnictwo i obrona interesów w postępowaniu jest jedynie formalnym pozorem (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 167/13, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się także, że choroba lub inna ułomność psychiczna strony sama przez się nie powoduje nieważności postępowania z powodu niemożności obrony przez stronę swych praw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 38/04, nie publ.; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 318/09, nie publ. i z dnia z 29 września 2017 r., V CSK 14/17). Nieważność taka zachodzi wtedy, gdy strona, której odmówiono stanowienia pełnomocnika z urzędu, ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest w stanie podjąć racjonalnej obrony swych praw w postępowaniu sądowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 385/12, z dnia 20 października 2016 r., II CSK 72/16, nie publ., z dnia z 29 września 2017 r., V CSK 14/17; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CZ 58/15). Akta przedmiotowej sprawy nie uzasadniają oceny, że taka sytuacja miała miejsce w przedmiotowej sprawie.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Co do kosztów uznał, że w sprawie zachodził szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mowa w art. 102 k.p.c., uprawniający do odstąpienia od obciążania powódki kosztami poniesionymi w postępowaniu kasacyjnym przez jej przeciwnika. Wysokość należnych pełnomocnikowi kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ustalono zgodnie z § 8 pkt 5 w zw. z 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez

Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz. U z 2019 r., poz. 18).

aj